

aan de
het niet
wat sinds
oude ge-
hen weer
en, en de
ken goed
scherp te
et te doen
gste ernst
tengd.
ren thans
en we be-
lets doen,
raakt een
n zoo de
ords? En
laar is de
de zaken
ge er van
ad gelijk
kunnen
zijn: 1.
alistie be-
onderlinge
echter van
aanleggen
odakelijk
macht en
te maken
Dit kan
le wettige
deze lijst
ter.
wicht van
aan altoos
come zon-
een lijst
ch hooger
van per-
ormde ge-
over en
eenden in
a beschou-
o zou deze
an de
dat ook
och plaats
en grijpen
roederlijke
eeren, het
kerkelijke
pmerking,
n over de
acht over
erk geoe
bij hooge
at de
raliseerde
t de Ned.
elijke, past
na's eigen
naam kan
aan tucht
euz gaan,
onderstelt
de Heilige
el.
angerijnd.
kerkeraad,
ed. Herv.
egdheden
et aangaat
men op
n toestand
tie in te
drie pre-
le tweede
In den
Ethischen,
eente zijn
n 2000
n er niet
e plastisch
ormeerde
kerkeraad-
s, blijven
ed. Herv.
De kerke-
n is geen
n wij met
e andere
diensoef-
er alleen
preken af:
de andere
n alleen als
functie is.
e Gerefor-
de kerke-
nate saam.
af, dat dit
voceert hij
presideert
n voorzitter
den ker-
arheid in
betuigen:
ad, en dan
desnietten-
enen, dat

laat, mede te werken, is geen kerk, die kerk is een leugen.

Maar voelt Dr. Bruna dan toch niet zelf, dat hier een dubbelzinnigheid den kop opsteekt, die op het heilig erf van Christus' kerk als door en door onwaar, innerlijk en misleidend onwaar moet gebrandmerkt? En toont de uitkomst niet, hoe hij, volkomen terecht de Ned. Herv. kerk van onwaarheid aanklagend, zich des ondanks en tegen zijn bedoelen, in gelijke onwaarheid laat wegslepen?

Lets waarbij dan in de tweede plaats komt, dat hij op die wijs niet alleen gedurig handeligen zelf verricht en door anderen laat verrichten, die bij zijn uitgangspunt, uit zedelijk oogpunt niet te verdedigen zijn, maar dat hij bovendien nalaat te doen, wat plicht is.

Waar Gereformeerden in eenige plaats saamlevens, daar moeten zij ook saam als kerk uitkomen, openlijk optreden, en naar de ordinantie Gods, als kerk openlijk handelen. Ze moeten zich afscheiden van elk lichaam waar ze niet bij hooren, en zelve de kerke Gods tot openbaring brengen.

Zelfs de kerken onder het kruis waren geordend, degelijk ineengetrod, losgemaakt van valsche banden, en slechts schuifend om het van bloed druipend zwaard.

Maar thans is er van vervolging geen sprake.

Men is vrij. Men kan geheel naar Christus' ordinantie handelen. Waarom doet men het dan niet?

En dan luidt het antwoord: Men laat deze gehoorzaamheid na uitsluitend wij men er schadelijke gevolgen van vreest.

Het zij zoo, maar wat is dit anders dan blind in het gebod te zijn en ziende in de uitkomst?

Juist het tegendeel van wat Gods Woord eischt.

Ziehier ons roodborstig antwoord op Dr. Bruna's vraag, wat ons van zijn voorslag dunkt.

Hebbe hij thans de goedheid, ons even roodborstig van repliek te dienen.

Er is geen quaestie van, of wij ons als een broeder, die eenzelfde wit met ons als doel koos.

Zulk een geschil als tusschen hem en ons moet daarom niet redenen uitgestreden.

P.S. Toen het bovenstaande reeds ter perse was, ontvingen we van Dr. Bruna een welwillend antwoord op een vroeger gestelde vraag. We deelen dit een volgend maal mede, met onze bemerking er op.

Pleidooien.

In het geding van Oud-Beerland, waar de predikant met eenige kerkeraadsleden en leden der gemeente van de Gereformeerde kerk (A) overging tot de kerk van Da. Van Lingen, is voor de kerk A gepleit door Mr. Knottenbelt, van Rotterdam, ten betooge, dat de aldus uitredenden niet het recht hadden, om kerk en pastorie mede te nemen.

Dit pleidooi is waard dat men er kennis van neme:

Het is bekend, dat er in het jaar 1834 een groote beweging plaats had in de Ned. Herv. kerk, en wel onder diegenen, die bezwaam hadden tegen de in die kerk bestaande leersvrijheid. Vandaar dat in 1834 voor het eerst op vrij groote schaal plaats had wat wij noemen ene afscheiding. Er werden toen tal van gemeenten opgericht, die aanvankelijk meer officieus, later meer officieel, als zoogenaamde afgescheiden gemeenten bekend zijn geworden. Die afgescheiden gemeenten vormden niet te samen een kerkgenootschap; elke was een afzonderlijk bestaand lichaam, totdat er in 1869 ontstaan is neiging tot aansluiting. In dat jaar hebben 348 van die plaatselijke gemeenten zich verenigd tot één kerkgenootschap onder den naam van Christ. kerk in Nederland. Die Christ. kerk heeft voldaan aan den eisch der wet betrekkelijk het toezicht op de kerkgenootschappen, en haar reglement den koning toegezonden, waarvan de toenmalige minister van financiën de ontvangst berichtte. Hierdoor staat vast, dat wij hier te doen hebben met een kerkgenootschap met behoorlijke statuten. Art. 3 der statuten werd speciaal beheerscht door de oude kerk-ordinantie van 1618-1619; daarin toch wordt gezegd, dat in de kerk bestonden kerkeraaden om zeggende te hebben over de gemeente; classieke vergaderingen om zeggende te hebben over de classis, enz.

Nu heeft er in de Christ. kerk een nieuwe beweging zich doen gelden, die ten doel had samensmelting met de Geref. kerken. Om daartoe te geraken, heeft men op 18 en 19 Aug. 1891 te Leenwarden eenparig besloten om de reglementen in die voege te wijzigen, dat alles verviel, behalve datgene, dat betrekking had op de kerk-ordinantie van 1618-1619. Die verandering is niet genomen, dan nadat alle gemeenten daarover waren gehoord en schriftelijk hare instemming hadden betuigd. Alle gemeenten traden toe, behalve Waddingsveen; maar onder diegenen, die toetraden, behoorde speciaal de Christ. kerk, gemeente te Oud-Beerland. Hierna maakte pl. met een woord gewag van de doeleente. Toen het systeem van Dr. Kuiper, dat de kerk, die hij stichtte, eigenlijk was de oude Geref. kerk der voormalige Republiek, en dat die in de Ned. Herv. kerk was ontlaard — door geene rechtbank werd aangenomen, toen sloeg Dr. Kuiper, nadat eerst de kerkelijke kassen als hulpmiddel waren opgericht, den normalen weg in. En zoo had op den 16en Juni 1892 te Amsterdam plaats de samenvoeging van ieder der twee kerkgenootschappen tot één kerkgenootschap. De Oud-Beerlandseche oude afgescheidene kerk en ook de doeleerende aldaar traden toe, met dien verstande, dat de oudere kerk zich A en de jongere kerk zich B noemde. Dat ineenstellen — waarvan behoorlijk ingevolge de wet van 1863, kennis is gegeven aan den koning — is door Da. Widdoogen, den zenu, gen en aan gedagde volkomen geaccepteerd; zij zijn wel degelijk lid geworden van de Gereformeerde kerken in Nederland. En nu hebben op 28 Januari 1893 de vier genoemde heeren door het besluit om zich af te scheiden van de Geref. kerken, zich ook afgescheiden van de gemeente, en hebben zij daardoor hunne kwaliteits als kerkeraadsleden verloren en zich geplaatst buiten de organisatie. Als die heeren zich daarbij hadden bepaald, dan was er niets

tegen te zeggen, maar, hoewel zij zich plaatsten buiten het verband van het genootschap, blijven zij toch beschikken over de pastorie en de kerkelijke goederen.

Pl. constateert, dat van de zijde van gedaagden absoluut geen inspraak gemaakt is op de kwaliteits van den kerkeraad, die in dezen is opgetreden als vertegenwoordiger van de Geref. kerk A. Voor alle defensie beropen zij zich op het besluit van de kerkeraadsvergadering van 28 Januari 1893, om terug te keeren tot de paden der vaderen. Al was dit besluit zoo formeel wettig mogelijk — wat pl. betwist — dan kan dit besluit toch nooit ten gevolge hebben, dat de Geref. kerk A zou zijn opgeheven en veranderd in wat anders, ten effeete, dat alle bezittingen zouden zijn geplaatst buiten het kerkgenootschap der Geref. kerken. Wanneer men is in een of ander bestuur, wereldlijk of geestelijk, dan heeft men nog niet de bevoegdheid om andere besluiten te nemen dan in het reglement toegevend. Doch in kerkelijke zaken duikt men dingen toe, waaraan men op wereldlijk gebied niet zou durven denken. Intien pl. eens beweerd, dat de gemeenteraad van Oud-Beerland het recht had om de gemeente te stellen buiten het Nederlandsch staatsverband, zou men kunnen vragen, of hij wel goed was in de bovenstaande, maar op kerkelijk gebied kan men zich alles veroorloven en tevens nog wel voor een verstandig man doorgaan.

Eigenaardig is 't, dat juist de Dordtsche kerk-ordinantie van 1618-1619 een gansch andere meening verkondigt, waaruit blijkt, dat onze vaderen niet zoo weinig begrip van organisatie hadden als van deze zijde wordt beweerd. De Dordtsche kerk-ordinatie schreef in haar art. 37-40 wel degelijk een hiërarchisch verband van de classis tot den kerkeraad, terwijl art. 40 betrekkelijk de visitatoren bepaalt, dat minstens twee door de classis gekozen dienaars toezien, dat de leeraars hunne ambten getrouw tot vrede en stichting der gemeenten waarnemen. Pl. vraagt, of 't een getrouwelijk waarnemen van zijn ambt kan worden geacht, wanneer men besluit de kerk, die men vertegenwoordigt, geheel los te maken van het verband. Nog sterker in art. 79 en 80, betrekkelijk de tuchtmiddelen. Onder de grove zonden, die de censuur ten gevolge kunnen hebben, wordt in art. 80 genoemd, openbare scheurmaking, trouweloze verlaten van zijn dienst. Welnu, indien ooit openbare scheurmaking werd gepleegd, dan geschiedde dit door Da. Widdoogen! Ware hij in functie gebleven, dan zou hij zeker van zijn ambt ontsien zijn geworden.

Dat hij niet zoo'n vaste positie innam, kan, vervolgde pl., hieruit blijken, dat tegen hem zeer ernstige klachten waren ingebracht, klachten, die door deputaten onderzocht werden. Op diezelfde vergadering nu, waarin daarover verlag zou worden uitgebracht, kwam in het bericht, dat kerk A zich had afgescheiden, m.a.w. het besluit — of liever deze coup de main — is eenvoudig het gevolg geweest van de vrees, dat het onderzoek niet ten voordeele van Da. Widdoogen zou zijn afgelopen.

Daarna onderwerpt pl. het besluit van den kerkeraad aan een critiek. *Agencies* alle leden hebben zich ermees vereenigd, maar het is onbetwistbaar, dat zoo lang er één lid is die er zich niet mede vereenigt, de plaatselijke kerk blijft bestaan, wat tevens blijkt uit het feit, dat de kerk is gereconstrueerd en er geregeld godsdienstopleiding wordt gehouden. Het besluit strekte om terug te keeren tot de Christ. Geref. kerk, maar dit is een onmogelijkheid geweest; want dit kerkgenootschap is te Amsterdam opgeheven. Men is dan ook niet teruggekeerd tot de Christ. Geref. kerk, maar men heeft geacht zich aan te sluiten bij een nieuw kerkgenootschap, opgericht 3 Januari 1893 te 's-Gravenhage.

Het besluit is bovendien genomen op een wijze waarvan men niet kan zeggen dat het een besluit is van den kerkeraad. Dit geschiedde op een gewone wettelijke vergadering. Notulen werden niet gelezen; mededeeling van belangrijke punten die aan de orde waren, had niet plaats. Er werd eenvoudig de collectie geleid. Wie is vroeg of er nog iets te verhandelen was, waarop Da. Widdoogen antwoordde, dat er niets meer te verhandelen was en dat hij gerust kon weggaan. Hij ging weg. De anderen bleven nog wat napsaten. Toen zeide de predikant: *ik zou voorstellen, dat we maar weer Christ. Gereformeerde moesten worden.* De hoer kon niet meegaan maar daar nam men geen nootie van. Op deze huisselijke wijze werd zulk een belangrijk besluit genomen. Dit geschiedde dus met 4 stemmen van de 6.

Pl. betoogt hierna, dat op het oogenblik niet vanstaat, dat in het notulenboek werkelijk staat, wat een stuk papier, als uittreksel uit het notulenboek, te lezen geeft, en tevens dat niet is bewezen, dat die notulen zijn overeenstemmend de waarheid, — de bewijst daarvan rust op de tegenpartij.

Ten slotte trachtte pl. de bewering der tegenpartij, dat door de eischers niet was voldaan aan de wet van 1855 en deze dus geen rechtspersoonlijkheid zoude hebben, te ontzenuwen door te betoogen, dat de wet van 1853 voor de kerkgenootschappen geldt, doch een kerkgenootschap niets te maken heeft met de wet van 1855 (op het recht van vereeniging), gelijk door den vader der wet, minister Donker Curtius, tot tweemaal toe is geconstateerd.

Correct in elk opzicht is dit pleidooi zeer zeker niet. Maar toch loont het de moeite, even na te gaan, hoe diezelfde advocaat, die in den jaer 1887 zoo heftig tegen de Doeleente optrad, thans de positie der Gereformeerde kerken verdedigt.

Voor al het slot verdient de aandacht, omdat het volkomen juist is.

Bij de verdediging van de wet op de Vereeniging is metterdaad in de *Memorie van Toelichting*, en in de *Memorie van Beantwoording* zoo beslist mogelijk door de Regeering uitgesproken, dat deze wet op de *Kerkgenootschappen niet toepasselijk zou zijn*.

En toch is, gelijk men weet, in 1886 gedurig tegen ons aangevoerd, dat een kerk een *zedelijk lichaam* was, en alzoo naar de wet van 1853 moest beoordeeld worden.

Voor het overige hadden wij wel gewenscht, dat men dit gansche proces achterwege had gelaten.

Wij zijn voor vrijheid van beweging op kerkelijk gebied, en billijk ware o.i. alleen geweest, dat de meerderheid die uitraad en de goederen meênam, de achterblijvende minderheid had uitgekocht.

Doch dit ligt er nu eenmaal toe, en het recht moet thans zijn loop hebben.

De advocaat der tegenpartij Mr. Moll maakte van zijn pleidooi gebruik, om een hatelijke insinuatie tegen Dr. Kuiper in zijn betoog in te vlechten.

Hij zei namelijk:

Toen Dr. Kuiper nu zag, dat hij 't in de Ned. Herv. kerk niet meer kon houden, is hij cour gan maken aan de Christelijke Gereformeerden. Met die courmakerij is 't echter niet zoo vlot gegaan; de Christelijke Gereformeerden hadden geen bijzondere belang om zich te vereenigen, wat Dr. Kuiper e. a. wel wenschelijk achtte, ook uit een politiek oogpunt. 't Is nooit geweest een huwelijk uit leide tusschen de doeleerenden en de Christelijke Gereformeerden; 't was veel eer een *marriage de raison*.

Qus komt voor dat de Baie door zulke insinuaties tegen een afwezige haar eere verspeelt.

Maar Mr. Moll zij gerust.

Hij zal ook door zijn leelijke insinuatie een werk dat vrucht van zooveel gebeds en toewijding is, niet verstoren.

Het laatste woord.

Nogmaals ontvingen we onderstaande quadrukje.

Geachte Hoofddirecteur!

Het is zeer wel mogelijk dat gij, ten aanzien van uwe opvatting van professorenkransen gelijk hebt. Niet ongevoed in den kring van professoren of predikanten, kan ik mij ten aanzien van den aard dier gezelschappen vergissen. Maar ik wensch de verklaring af te leggen, dat ik den professorenkrans aan de Vrije Universiteit nimmer anders dan als een vriendenkring heb beschouwd, waar gelegenheid gegeven werd, om over wetenschappelijke quaesties en over zaken de V. U. betreffende van gedachten te wisselen. Ik beschouw mijzelf nog steeds als student en denk dit mijn gehele leven te doen. Wanneer ik meen tot een wetenschappelijk resultaat te zijn gekomen, dan wensch ik zelf den kring te bepalen, waaraan dat resultaat kan worden medegedeeld, overtuigd als ik ben, dat men voor het groote publiek eer te vroeg dan te laat spreekt.

Indien uwe ambtgenooten uwe beschouwingen beaamen, dan heb ik daar vrede mee; maar wat mijzelf betreft, betwist ik aan ieder het recht aan het publiek mee te deelen wat ik zelf daarvoor niet bestemde. Had ik uwe beschouwingen vroeger vernomen, dan zou ik zeer zeker nimmer aan die niet-verplichte bijeenkomsten hebben deelgenomen.

Overigens veroorloof ik mij u mede te deelen, dat ik nog steeds mijne stelling, dat de Gereformeerde kerken geen *centrale* en *toezicht* over alle faculteiten hebben uit te oefenen, beaam, en nog steeds uwe stelling, dat de kerkelijke belijdenis voor niet-theologische professoren geen betekenis zou hebben, betwist.

U dank zeggende voor de plaatsing dezer regelen, met verschuldigde hoogachting:

13 December, Uwe diens, dr.
A. F. DE SAVOIRNIS LOHMAN.

In antwoord hierop, en om hiermee tevens deze discussie te sluiten, een tweetal herinneringen.

De eerste is, dat er in de dagen toen schrijver dezes te Leiden studeerde, ook aan de Leidsche Academie een *professorenkrans* bestond bij de hoogleeraren aan huis rondging, waartoe ieder nieuw aankomend hoogleeraar vanzelf toegang had, en dat zoo weinig het karakter van een vriendenkring droeg, dat Cock en Thorbecke, twee geworven vijanden, er saam in hoorden.

De tweede herinnering is dat in het bekende geschrift: *En aanval op Sinspost*, niet maar één stelling, maar zelfs een gansche *reeks* stellingen, zonder enig voorafgaand aanzoom om verlof, door den heer De Savoirnis Lohman is medegedeeld. Stellingen, die nog niet eens waren afgehandeld en die toevallig in bespreking waren juist bij dezelfde hoogleeraren, die ook bijeen plachten te komen in het professorenkrans.

Vreemd dat wie zoo zelf deed, thans op zulk een toon in ons eigen blad tegen ons optreedt, en niet eens het zeggen over de goede manieren' terugneemt.

Doch, gelijk gezegd, het is nu lang genoeg over dit nietszeggend incident.

We zullen er onze lezers niet langer mede vermoeien.

Recensie.

Bij den uitgever Van Nas, te Rhenen, gaf de heer Hasselman een wandplaat uit, waarvan het onderwerp uit Bunyan is genomen. De uitgave geschiedt ten voordeele van het Bestedelingenhuus.

Evenals alles wat op Bunyan terugwijst, kan ook deze wandplaat ten goede werken. Bunyan geeft niet de goede kerk, maar poogt in de *slapende kerk* het geestelijk leven te verwakkeren, en doet dit plastisch, niet door veel redeneering, maar door op de voorstelling te werken en de verbeelding te prikkelen.

Daarin, en daarin alleen, ligt het geheim van Bunyans kracht.

En in zoover nu de verbeelding bij ons volk niet te sterk meesprekt, en we meer tot redeneren dan tot *zien* geneigd zijn, kan een wandplaat die voor velerlei beeld, de verbeelding ter hulp komt, haar doel treffen.

De teekeningen zijn niet ruw, maar bedoelen zelfs fijn te wezen. Soms trekken ze aan.

En al is ook de vorm van een *reispaas* in onze dagen, nu niemand meer een *reispaas* bezit, verouderd, en daarom minder keurig, toch kan het geheel vrucht afwerpen, mits de plaat niet te hoog wordt opgehangen; want zonder explicatie zegt de plant op zichzelf niets.

Voor Kootwijks Scholen.

Ingekomen bij Dr. HOUTZAAGERS: Voor Kootwijk van de Wed. D. te Arnhem 1/2; van den heer R. T. Toren te Midwoude, een deel der

collectie 1/4; van N. N. te Putten, voor Kootwijk 1/6.

CORRESPONDENTIE.

Ontvangen voor de Zending in Midden-Afrika, van H. D. te P. 10.

Uit de Pers.

In de *Bazuin* somt Dr. Gispens de vele moeilijkheden op, waarmede het Calvinisme bij zijn wederontwikkeling, ook op kerkelijk gebied te worstelen heeft.

Zoo schrijft hij o. a.:

Het geheime of openlijke verzet tegen de doorwerking en toepassing der Gereformeerde beginselen, allereerst op het instituut der kerk, vindt ook, voor een goed deel, hierin zijn grond. Dat er onder den Gereformeerden naam velerlei ongereformeerde denkbeelden kunnen thoren, heeft de ondervinding der eeuwen geleerd, en leert de geschiedenis van den dag overvloedig. En reeds het vermoeden, dat men niet zijn eigen oordeel volgt, maar dat van een ander, is voor velen ontvredigend. De illusie: ik volg mijn eigen oordeel, ik hoop aan niemand leidend, is zeer machtig; niet alleen bij onkundigen, maar ook bij zulken, die door hun min of meer wetenschappelijke vorming, en de plaats die zij in de kerk of de maatschappij innemen, betere dingen zouden doen verachten.

Sinds lang is bewezen, dat dit eigenlijk de kern van het Protestantisme is. De vrijheid van onderzoek, vrijheid van leer, vrijheid van beweging in alle opzichten. Komt men nu langs dezen weg tot de *«vrije gedachte»*, dan zeggen de menschen weder: *«zoo heb ik 't niet gemeend, dat gaat te ver. Wil dan de kerk bepalen, hoeveer die vrijheid gaan mag en moet, dan heeft het weer: wij zijn niet Roomsche, wij laten ons door menschen niet voorschrijven, wij voor gelooven moeten, wij zwichten alleen voor Gods Woord; wij houden ons aan het Woord en niet aan menschen, hoe geleerd en knap ze ook zijn»*.

Zoo blijven we in bestendige agitatie, die voor sommigen plichtsbetrachting schijnt te zijn. En zoo wordt een eenzijdig krachtig ontwikkelen van ons kerkelijk leven, en van het Gereformeerde kerkleven in het algemeen, in de eerste plaats door de huigenoten des geloofs gedwaarsboemd, terwijl om ons heen het gansche land tegen ons is.

Zoals gij u herinneren zult, heeft onze laatste-gehoude Synode te Middelburg haar vertrouwen uitgesproken in den geestelijken arbeid der hoogleeraren aan de Vrije Universiteit en van de Theologische School te Kampen in zake de leer, en dat naar aanleiding van zekere bezwaren die uitgesproken werden, met name tegen de wijsgeerige grondgedachten en hare toepassing op de Theologie, door den hoogleeraar Kuiper. Die uitspraak der Synode heeft velen verblijd, anderen teleurgesteld; maar toch algemeene kalmte teweeggebracht, en de hoogleeraren hebben een meer rustig voortbouwen aan den tempel des Heeren.

Het schijnt echter niet zoo te mogen zijn. Reeds nu wordt het vonkje weder aangeblazen en het vuurje opgevlakt. Thans niet rechtstreeks tegen den hoogleeraar Kuiper, maar tegen de Synode, of naar aanleiding van de Synode, wier werk, het wordt met nadruk in herinnering gebracht, maar menschenwerk is.

Dit zijn echter verschijnselen, die op deze aarde wel zullen blijven. De richting, die op de vorige Synode te Dordrecht in de minderheid was, heeft zich toen ook niet onbetuigd gelaten in het uiten van ontevredenheid over de daar genomen besluiten. Wij moeten dus aan die verschijnselen geen betekenis toekennen, die zij niet hebben.

Van wederstand is echter, wat Dr. J. G. Cantant heel uit Amerika in het Weekblad *Trident* schrijft. Sprekende van een toekomstige Synode in Amerika, zegt Z.E.W. o. a. *«Ik hoop echter, dat ik in hare handelingen niet zulke dwaas stukken lezen zal, als die op uwe Synode te Middelburg zijn vertoond. Een Synode toch die zich verlaagt, om haar vertrouwen in een mensch niet te spreken, heeft bij mij niet veel erdied of liever geen. Wat is dat nu toch voor een stuk! Ik men dan in de Gereformeerde kerk in Nederland geheel blind geworden? Maar men zal daarvan te eeniger tijd de vruchten moeten plukken»*.

Ziedaar een Synode die haar vertrouwen uitsprekt in een mensch, een Gereformeerde kerk die met blindheid is geslagen en die stebies genant heeft, waarvan niet anders dan kwade vruchten kunnen voortkomen, die een stuk heeft gedaan, waartoe Dr. Cantant geen naam heeft!

Wat de uitwerking van zulke woorden op onze menschen die dit lezen, zijn moet, behoeven wij niet te gissen.

Ook wat Prof. Lindboom in de *Roepers* schrijft, naar aanleiding van het besluit der Synode, in zake het Bezwarschrift van *Bedam*, is niet geschikt om het vertrouwen en de onzekerheid onder het volk te doen vermindern. Z.H.G. komt zelfs tot de *«zonderlinge»* conclusie, dat het besluit in zake *Bedam* Bezwarschrift niet is *«een Synodale resolutie, maar een tusschenkomst onbestemde en gansch ongemotiveerde motie van vertrouwen van broeders, die leden der Synode waren»*.

Wat moeten de mindkundigen, en die niet bij de behandeling der zaken op de Synode zijn tegenwoordig geweest, nu wel denken? Welke voorstelling moeten zij zich van een Synode vormen? Hoe is het mogelijk, dat leden der Synode een ongemotiveerde motie als een besluit der Synode in de wereld kunnen brengen, en hoe kan een Synode bestaan en handelen zonder hare leden? Is er niet hoofdelijk en publiek over de zaak gestemd? Was de stemming niet eenparig? Of is er geknoeid? Onwillekeurig moeten deze vragen oprijzen. En zij, die wel hun vertrouwen in Prof. Lindboom, maar niet in zijne ambtgenooten willen uitspreken, moeten zij niet in hunne zielen geslingerd worden, en vragen, in welke toestanden worden wij toch door onze voorgangers gebracht!

Gelukkig gaan er ook andere stemmen van eider

klank en dringing op. Zoo besluit Dr. Bor van Rodum

zijne bespreking van de Middelburgsche Synode,

met deze woorden:

«Veel aangenamen herinneringen blijven ons van de Generale Synode te Middelburg achter. Met dankbaarheid denken wij aan Middelburg terug, en wij hopen van harte, dat wat daar gedaan is, ten zege zij. Wij doen niet mee aan den uitbundigen lof over deze Synode. Het ergert ons zelfs een weinig, dat er zijn die in het werk der Synode hun eigen werk prijzen; te meer als wij in aanmerking nemen, hoe diezelfde broeders over de voorgaande Synode hebben geschreven. Nog eens. Wij danken onzen God voor het goede door Gods genade op de Synode te Middelburg gedaan; doch wij vergeten niet, dat het menschenwerk was, en wij gelooven tevens, dat het plicht blijft, over het beslootte aldaar niet alleen te jubelen, maar er tevens eens kalm over na te denken, biddende den Heere, dat Hij, wat schelden kan of onproffelijk mocht wezen, onder zijn genadig bestuur moge wegnemen en herstellen, tot heil van de Gereformeerde Kerken in Nederland, en tot eer zijns naams».

Zoo niet ge, mijn vriend, hoe het evenwicht onder ons bewaard blijft, en ook hoe wij voortreest nog geen gearde loopen van te huren in kerkhof-silte.

Toch schijnt het alsof deze harenweeden Dr.

Gispens soms bezorgelijk inboezemen voor het

levensbehoef der moeder.

Hij merkt toch op:

Waren wij het allen met elkaar eens, en schaar- den wij ons, met geoorloofde opoffering van eigen meening en geliekoode denkbeelden en voorstel- lingen, rondom het beginsel, dan aan het in praktijk brengen der beginselen minder zorge haren en min- der moeilijkheden opleveren. Maar er worden te veel spijt-waanden onder het volk gevoepen, en op een kersting, kerkelijk bewustzijn en eendrachtig

streven, in de naaste toekomst te hopen. En de schuld daarvan werpt de een op den ander; niemand erkent zijn eigen schuld.

Zoo is het in het politieke en in het kerkelijke. Conciliante naturen worden door de sterkere gees- ten, zooveel mogelijk, afgemaakt en door het volk uitgeloten. En alsoo wordt een betere en schooner toekomst voor vaderland en kerk bereid, althans zoo hoopt men ze te bereiken.

Zij, die na ons leven en tot handelen geroepen zullen worden, zullen niet zooveel lijden als wij, wijl zij geen andere toestanden gekend hebben en in deze dingen zijn opgegroeid. De mensch went aan alles, en daardoor wordt het aardse bestaan nog dragelijk.

Het schoone, frische winterweder, dat we een paar dagen gehad hebben, is al voorbij. Het is weer storm, regen, nauwelijks daglicht; donkere dagen voor Kerstmis.

Maar op Kerstmis worden wij toch weder aan het Woord herinnerd: *«Uw licht komt, en de heerlijk- heid des Heeren gaat over u op.»*

En in dat licht zien wij het licht.

Nu, met dit slot wordt de pessimist weer de Bazuin uitgejaagd, om het *«geloofsoptimisme»* weer heilijk, in de gemeenschap met onzen Hel- land, te doen schitteren.

Ons dunkt, daar was ook waarlijk wel oor- zaak voor.

We hebben, na de korte periode van gis- ting, die we doorworstelden, onzen trouwen God en Vader reeds voor zoo onnoemelijk veel te danken.

Al ware het slechts hiover, dat het Gerefor- meerde wezen, dat dood en begraven heette, weer, naar aller getuigenis, opierf, en leeft op een wijze die ons in het buitenland bejijnd wordt.

Dr. Gispens schrijft altoos naar het buitenland. Laat hij er zijn vriend te Jeruzalem maar eens over hooren.

Officieele Berichten.

(Met verkorting uit het Kerkblad van 18 Dec.)

BERICHTEN VAN CLASSES.

Classis Tiel.

Vergadering der Classis Tiel D. V. op Woens- dag 13 Januari 1893 te Zaltbommel. Aanvang halftien uur.

Punten voor het agendum vóór 31 December op te geven aan den correspondent Dr. A. P. Lanting te Gameren.

Namens de roepende kerk van Aulst, R. LOMAN, Consulent.

Herwijnen, 15 December 1896.

Classis Woerden.

De Classis Woerden zal D. V. den 14en Januari 1893 op den gewonen tijd en plaats gehouden worden. Punten voor het agendum zende men vóór 27 December aan het adres van een der ondergeteekenden.

Namens de roepende kerk van Aarlanderveen, Dr. J. VERHAAR, Praesit.

C. VAN KOMOND, Scriba.

Classis 's-Gravenhage, gehouden 1 De- cember 1896 in de Bazarlaan.

Praeses Dr. Sikkels; scriba Dr. Van Lummel; assessor Dr. Van der Valk.

Uit de credentiebrieven blijkt, dat de 13 ker- ken der Classis vertegenwoordigd zijn.

De notulen der beide voorgaande vergaderingen worden door den actarius in comité gelezen en onveranderd vastgesteld.

In behandeling wordt genomen het protest van den kerkeraad van 's-Gravenhage B, tegen de uitsluiting van opzieners van kerken, tot de Classis behoorende, van de vergadering op 16 September j.l. De Classis vereenigt zich met de volgende motie: *«de vergadering heeft bij haar vorige besluit niet gelet op art. 2 der Classieke bepalingen.»* Zij spreekt tevens uit, dat hierdoor voor de toekomst niets is beslist.

Aan de predikanten Gangel en Baai wordt een Classicaal attest uitgereikt, nadat de kerke- raden van Rijswijk en 's-Gravenhage hebben verklaard, dat zij kennis genomen hebben van het beroep; hunner leeraars en daarin bewilligen. Evensoo aan Dr. Van Kasteel van 's-Gravenhage B, nadat de kerkeraad van Loosduinen heeft verklaard, Dr